

สถาบันเอเชียศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น-ไทย สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

Japanese-Thai Relations during the Second World War

พันเอกหญิง นงลักษณ์ ลัมศิริ

บทคัดย่อ

บทสำรวจสถานภาพแห่งความรู้

เรื่อง

ความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

จากงานค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการญี่ปุ่น - ตะวันตก - ไทย*

ญี่ปุ่นและไทยมีความสัมพันธ์กันมานานกว่า 600 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ของสองประเทศระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในภาวะของสงคราม มีนักวิชาการหลายฝ่ายทั้งญี่ปุ่น ตะวันตก และไทย ได้พยายามศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในช่วงเวลาดังกล่าวไว้ค่อนข้างมาก และได้เสนอแนวคิดและคำอธิบายที่หลากหลาย

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาสถานภาพแห่งความรู้ ด้วยการสำรวจและรวบรวมงานค้นคว้าที่มีอยู่ทั้งฝ่ายญี่ปุ่น ฝ่ายตะวันตก และฝ่ายไทย โดยมีวัตถุประสงค์ต้องการชี้ให้เห็นว่างานค้นคว้าที่ผ่านมามีพัฒนาการ แนวการศึกษาอย่างไร นักวิชาการทั้ง 3 ฝ่าย มีทัศนะ มุมมอง คำอธิบายในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้ที่สนใจเห็นภาพรวมในมุมกว้าง เข้าใจที่มาขององค์ความรู้เรื่องความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ชัดเจนขึ้น และเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาที่ก้าวหน้าและกระจ่างชัดมากกว่าเดิม

* งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนวิจัยจาก The Sumitomo Foundation ประจำปี 2000

จากการศึกษาพบว่า

1. งานค้นคว้าความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มขึ้นหลังจากสงครามยุติไม่นานนัก และมีการศึกษาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อประมวลแนวการศึกษาและเนื้อหางานค้นคว้าที่ผ่านมาพบหัวข้อเรื่องสำคัญที่นักวิชาการสนใจศึกษา ได้แก่เรื่อง สัมพันธภาพญี่ปุ่น-ไทย จอมพล ป. พิบูลสงครามกับญี่ปุ่น ขบวนการเสรีไทย เส้นทางรถไฟสายไทย-พม่า กองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย เงินเยนพิเศษ ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 และหัวข้อเรื่องที่มีความสนใจมากที่สุดคือเรื่อง สัมพันธภาพญี่ปุ่น-ไทย

2. ประเด็นข้อถกเถียงที่นักวิชาการพยายามหาคำตอบ มีค่อนข้างหลากหลาย เช่น ประเด็นการส่งกองกำลังญี่ปุ่นเข้าสู่ไทย ประเด็นความเป็นพันธมิตรญี่ปุ่น-ไทย และประเด็นการดำเนินนโยบายของญี่ปุ่นต่อไทยและไทยต่อญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งทัศนะคำอธิบายที่นักวิชาการมีต่อประเด็นต่างๆ มีทั้งสอดคล้องและขัดแย้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองและการใช้ข้อมูลของนักวิชาการ ซึ่งเมื่อเทียบผลงานของนักวิชาการทั้ง 3 ฝ่ายแล้ว งานค้นคว้าของนักวิชาการญี่ปุ่นและตะวันตก สามารถเสนอมุมมองและแนวการศึกษาใหม่กว่านักวิชาการฝ่ายไทย เนื่องจากมีโอกาส ทักษะและความสามารถในการใช้ข้อมูลได้กว้างและรอบด้านมากกว่าฝ่ายไทย

3. ข้อมูลเอกสารที่มีอยู่จำกัดเป็นอุปสรรคสำคัญ ทำให้เรื่องราวและแนวการศึกษาที่ผ่านมาค่อนข้างแคบ อยู่ในกรอบความคิดเดิม แต่อย่างไรก็ตามการค้นคว้าเรื่องราวความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศภายใต้ภาวะแห่งสงครามยังสามารถขยายแนวการศึกษาให้ลึกซึ้งต่อไปอีก ด้วยการหาแหล่งข้อมูลใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลภาคประชาชน ที่สามารถได้จากการสัมภาษณ์ หนังสืออนุชน บันทึกลับส่วนตัว หรือหนังสืองานศพของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ แหล่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้นอกจากจะนำไปสู่การศึกษาที่กว้างกว่าเดิมแล้ว ยังจะช่วยให้เกิดประเด็นค้นคว้าใหม่ๆ ได้ด้วย อันจะเป็นการเติมเต็มเรื่องราวความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทยในงานค้นคว้าที่มีอยู่ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

ก-ข

ที่มา พร้อมทั้ง คำขอบคุณ

ก-จ

บทที่ 1 ความเป็นมาและแนวการศึกษา

1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
2 วัตถุประสงค์การศึกษา	4
3 ขอบเขตและวิธีการศึกษา	4
4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
5 ระบบการอ้างอิง	6

บทที่ 2 งานค้นคว้าที่ผ่านมา

1 ประวัติการค้นคว้า	8
2 เนื้อหาและแนวการศึกษา	11

บทที่ 3 ทักษะ แนวคิด และคำอธิบาย

1 กองกำลังญี่ปุ่นกับการเข้าสู่ไทย	29
1.1 การเข้ามาของกองทหารญี่ปุ่น	31
1.2 เหตุที่ญี่ปุ่นส่งกองกำลังเข้าสู่ไทย	37
2 พันธมิตรญี่ปุ่น-ไทย	41
2.1 จุดเริ่มต้นแห่งความสัมพันธ์	41
2.2 สถานะแห่งความสัมพันธ์	54
3 นโยบาย	61
3.1 นโยบายญี่ปุ่นต่อไทย	62
3.2 นโยบายไทยต่อญี่ปุ่น	64

4 เหตุการณ์สำคัญ	70
4.1 การคืนสิ่วัฐมลายูและดินแดนในรัฐฉาน	70
4.2 การสร้างเส้นทางรถไฟสายไทย-พม่า	74
5 ขบวนการเสรีไทย	77
5.1 ความเป็นมาของขบวนการ	79
5.2 ความสำคัญขบวนการ	81
6 บุคคลสำคัญ	87
6.1 จอมพล ป. พิบูลสงคราม	87
6.2 นายพล Nakamura Aketo	97
6.3 นาย Yamamoto Kumaichi	100
6.4 นายวินซ์ ปานะนนท์	103
7 ผลกระทบของสงครามต่อไทย	107
8 ทศนะและความรู้สึกของผู้คน	110
8.1 ทศนะและความรู้สึกคนไทยต่อญี่ปุ่น	110
8.2 ทศนะและความรู้สึกคนไทยญี่ปุ่นต่อไทย	113

บทที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1 แนวทางแก้ไข	117
1.1 การหาแหล่งข้อมูลใหม่	117
1.2 สร้างความสนใจที่หลากหลาย	117
1.3 ความร่วมมือศึกษาจากนักวิชาการฝ่ายต่างๆ	119
2 แนวการศึกษาเพิ่มเติม	120
2.1 การศึกษาบทบาทและทัศนะของฝ่ายญี่ปุ่น	120
2.2 การศึกษาความสัมพันธ์สองฝ่ายในเชิงเปรียบเทียบ	123
2.3 การศึกษาจากภาคประชาชน	124

บรรณานุกรม	126
------------	-----

ภาคผนวก : ปกิณกะทัศนะนักวิชาการญี่ปุ่น	152
--	-----

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1. รายชื่องานค้นคว้าตามลำดับหัวเรื่อง
 - 1.1 รายชื่องานค้นคว้าเรื่องสัมพันธ์ภาพญี่ปุ่น - ไทย 13
 - 1.2 รายชื่องานค้นคว้าเรื่องจอมพล ป. พิบูลสงครามกับญี่ปุ่น 17
 - 1.3 รายชื่องานค้นคว้าเรื่องขบวนการเสรีไทย 19
 - 1.4 รายชื่องานค้นคว้าเรื่องเส้นทางรถไฟสายไทย-พม่า 20
 - 1.5 รายชื่องานค้นคว้าเรื่องกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย 21
 - 1.6 รายชื่องานค้นคว้าเรื่องเงินเยนพิเศษ 22
 - 1.7 รายชื่องานค้นคว้าเรื่องไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 23
 - 1.8 รายชื่องานค้นคว้าเรื่องอื่นๆ 24